

Anton Štrukelj

Božje usmiljenje

"Veliki Bog, svojo vsemogočnost razodevaš predvsem z usmiljenjem in prizanašanjem". Tako moli Cerkev v glavni mašni prošnji na 26. navadno nedeljo v letu. Medtem je papež Janez Pavel II. dodatno določil drugo velikonočno ali belo nedeljo za "nedeljo božjega usmiljenja" ter ustrezno pobožnost - podobno kakor češčenje Jezusovega Srca - obdaril s posebnimi odpustki. Pri tem je sprejel karizmatični impulz poljske redovnice in mistikinje sestre Faustine Kowalske (1905 - 1938), ki jo je v svetem jubilejnem letu 2000 (30. aprila 2000) razglasil za svetnico.

Bog je usmiljen in ravna z nami po svojem obilnem usmiljenju (pri. Dan 3,42). Zato je primerno, da v okviru vprašanja o božjem trpljenju preiščujemo o duhovnem temelju usmiljenja kot ene bistvenih božjih lastnosti.

Sočutni Bog

Kardinal Joseph Ratzinger poudarja v svoji razlagi okrožnice "Haurietis aquas" pomembnost srca. Takole pravi: "Srce je izraz za "páthe" (passiones: strasti in trpljenje) človeka - za njegove bolečine in s tem za bolečine človeškosti sploh. Nasproti stoičnemu idealu apatičnosti, nasproti aristoteličnemu Bogu, ki je mišljenje mišljenja, je srce povzetek bolečin, brez katerih ne bi moglo biti Kristusovega pasijona, trpljenja. Na Jezusovem trpljenju se ni dalo nič omajati, toda trpljenja ni brez bolečin (passio brez passiones) - trpljenje predpostavlja sposobnost trpeti, predpostavlja moč občutij. V času cerkvenih očetov je bil pač Origen, ki je najgloblje doumel tematiko trpečega Boga in je tudi najbolj odkrito izrekel, da se te teme ne da skrčiti na Jezusovo trpečo človeško naravo, ampak da se tiče same krščanske podobe o Bogu. Pustiti Sinu trpeti pomeni hkrati Očetovo trpljenje (pasijon) in v tem sotrpi tudi Duh, o katerem pravi Pavel, da v nas vzdihuje, da v nas in za nas nosi trpljenje hrepenenja po popolnem odrešenju (Rim 8,26s).¹ Origen je izdelal tudi odločilno hermenevtiko teme o trpečem Bogu: Če slišiš o bolečinah Boga, vedno naobračaj to na ljubezen.² Bog je zato trpeči Bog, ker je ljubeči Bog; tematika

¹ Prim. Origen, Ezech. h 6,6 Baehr. VII 384s: "... Oče sam ni brez sočutja (impassibilis). Če ga prosimo, se usmili in sočustvuje z vsakim trpljenjem, on prestaja nekaj s strani ljubezni in je (po njej) prestavljen v tiste, v katerih spričo svoje vzvišenosti ne more biti." Podobno tudi Gregor Nacianški v pesmi o človeški naravi, V. 121s PG 37,765; prim. razlago tega besedila H. U. von Balthasar, Das Ganze im Fragment, Einsiedeln 1963, 300s. Glede "pasijona" Duha najprodornejšo razlogo Rim 8,26 pri H. Schlier, Der Römerbrief, Freiburg 1977, 268ss.

² Prim. H. de Lubac, Geist aus der Geschichte. Das Schriftverständnis des Origenes (franc. 1950, nemško: Einsiedeln 1968) 284-289. Lubac uvršča Origena v zgodovino razlage Svetega pisma; kot vsebinsko vzporednico in nadaljevanje misli Aleksandijca opozarja na lepo besedo Bernarda iz Clairvauxja: impassibilis est Deus, sen non incompassibilis (In Cant. cant. 26, n. 5 PL 183, 906); Lubac vidi v Pascalovi besedi "Vse, kar ni naravnano na ljubezen, je podoba" (Pensées, ed. Brunshwicg Nr. 583) razkrito tudi jedro Origenove hermenevtike.

trpečega Boga sledi iz tematike ljubečega Boga in vedno znova opozarja nanjo. Dejanski prehod krščanskega pojma o Bogu nad antičnim pojmom je v spoznanju, da je Bog ljubezen.³

Origen opisuje božje sočutno usmiljenje z besedami: Kristus "je prišel na zemljo iz *so-čutja* s človeškim rodom, da, trpel je naše bolečine, preden je prestal križ in še preden je blagovolil sprejeti naše meso. Če namreč ne bi trpel, tedaj ne bi stopil v spreminjanje našega človeškega življenja. Najprej je trpel, nato je sestopil dol in postal viden. Kakšno je trpljenje, ki ga je prestajal zaradi nas? To je žgoče trpljenje ljubezni. In Oče sam, Bog vesolja, 'potrpežljiv in zelo milosrčen', ali mar tudi on ne trpi na določen način? Kaj ne veš, da Oče, ko vodi človeško usodo, *so-trpi* človeško trpljenje? Saj je rečno: 'Gospod, tvoj Bog, te nosi, kakor človek nosi svojega sina.' Kakor torej Božji Sin 'nosi naše bolečine', tako Bog 'nosi nas.' Tudi Oče ni brez trpljenja (*pathos*). Če ga prosimo, se usmili in *so-trpi*, trpi nekaj od ljubezni, in se naseli v tiste, v katerih spricho veličine svoje narave ne more prebivati."⁴

Usmiljeni Bog

Sveti oče Janez Pavel II. je v svoji okrožnici "Dives in misericordia" (30.novembra 1980) predložil bistvene lastnosti in razsežnosti božjega usmiljenja.⁵ Navedimo tukaj vsaj nekatere glavne vidike tega pomembnega dokumenta.

Prvo poglavje okrožnice govori o "razodetju usmiljenja" v Jezusu Kristusu. "Bog, ki je bogat v usmiljenju" (Ef 2,4), je tisti, ki nam ga je Jezus Kristus razodel kot Očeta: On, njegov Sin nam ga je v sebi razkril in priobčil (prim. Jn 1,18; Heb 1,1s). V Kristusu in po Kristusu postane Bog tudi v svojem usmiljenju posebno viden, kar pomeni: v ospredje stopi tista božja lastnost, ki jo je že Stara zaveza - v različnih podobah in izraznih oblikah - opisovala kot "usmiljenje". Kristus podeljuje celotnemu starozaveznemu izročilu o božjem

³ Ves navedek z opombami glej pri Joseph Kardinal Ratzinger, *Schauen auf den Durchbohrten. Versuche einer spirituellen Christologie*, Johannes Verlag Einsiedeln, Freiburg ²1990, 48-50. Avtor nato piše v 11. opombi: To je treba enoumno ohranjati, da ne bi dajali potuho novemu patripassionizmu, kakor se menda zarisuje pri J. Moltmann, *Der gekreuzigte Gott* (München 1972). Prim. soočenje s tem H. U. von Balthasar, *Zu einer christlichen Theologie der Hoffnung*, v: *MThZ* 32 (1981) 81-102. Iz novejšje diskusije o bolečini Boga je važno J. Galot, *Dieu souffre-t-il?* (Paris 1976). Nekakšno bilanco napravi H. U. von Balthasar, *Theodramatik IV (Das Endspiel)* Einsiedeln 1983, 191-222. Kakor Galot tudi Balthasar v tej zvezi opozarja na upoštevanja vredno razpravo J. Maritain, *Quelques réflexions sur le savoir théologique*, v: *Rev Thom* 7 (1969) 5-27, iz katere Balthasar navaja stavek: "Bog 'trpi' z nami in vedno bolj kot mi, on 'sotrpi', dokler obstaja bolečina sveta." S tem je stvarno spet sprejeta črta svetega Bernarda: *impassibilis - sed non incompassibilis* (glej prejšnjo opombo), ki se mi zdi tudi edina ustrezna s Svetim pismom in izročilom. Papeževa okrožnica "Dives in misericordia" (1980) povzema prav to točko (pomembna je vsebinsko bogata opomba 52!) in s tem zadene jedro, ki povezuje teologijo, kristologijo in antropologijo. Za filozofski problem našega vprašanja je važno: M. Gervais, *Incarnation et immuabilité divine*, v: *Rev des Sciences Rel* 50 (1976) 215-243.

⁴ Origenes, *Geist und Feuer. Ein Aufbau aus seinen Schriften* von Hans Urs von Balthasar, Johannes Verlag Einsiedeln, Freiburg ³1991, 149; K celotni tematiki o božji bolečini, glej Hans Urs von Balthasar, *Theodramatik*, Bd. IV: *Das Endspiel*, Johannes Verlag Einsiedeln 1983, 191-222.

⁵ Janez Pavel II., okr. *Dives in misericordia*, v: isti, *V znamenju svete Trojice*, Družina, Ljubljana 1999, 95-163.

usmiljenju dokončni pomen. Kristus ne le govori o usmiljenju in ga razlaga s podobami in prilikami, marveč ga uteleša in pooseblja. On sam je v nekem smislu utelešenje usmiljenja. Za tistega, ki ga vidi in odkrije v njem, postane Bog "viden" kot Oče, "ki je bogat v usmiljenju" (Ef 2,4).

Papež nadaljuje: "Resnica o Bogu, 'Očetu usmiljenja' (prim. 2 Kor 1,3), kakor se je razodela v Kristusu, nam omogoča, da 'vidimo', kako neizmerno blizu je Bog človeku, zlasti tedaj, ko trpi, ko je ogrožen v jedru svoje biti in svojega dostojanstva. Prav zato se v današnjem položaju Cerkve in sveta mnogi ljudje in mnoga občestva, ki jih vodi živ verski čut, tako rekoč sami od sebe obračajo k božjemu usmiljenju. K temu jih gotovo nagiblje Kristus, čigar Duh deluje na dnu človeških src. Skrivnost Boga kot 'Očeta usmiljenja', ki nam jo je razodel, postaja spričo današnjih groženj svojevrsten klic Cerkvi."⁶

Mesijansko oznanilo Jezusa Kristusa dosega svoj vrhunec v razodevanju nebeškega Očeta in njegove ljubezni. Ko Jezus tako razodeva navzočnost Boga, ki je Oče, ljubezen in usmiljenje, postavlja usmiljenje za eno *glavnih tem svojega oznanjevanja*. Kakor običajno, tudi tu uči zlasti 'v prilikah', saj te bolje izražajo samo bistvo stvari. Dovolj je, da se spomnimo na priliko o izgubljenem sinu (Lk 15,11-32), o usmiljenjem Samarijanu (Lk 10,30-37), a tudi - kot njenem nasprotju - na priliko o neusmiljenem hlapcu (Mt 18,23-35). Številni odlomki iz Kristusovega nauka kažejo ljubezen - usmiljenje pod vedno novimi vidiki. Dovolj je, da imamo pred očmi dobrega pastirja, ki gre iskat izgubljeno ovco (Mt 18,12-14; Lk 15,3-7), ali pa ženo, ki pomete hišo, ko išče izgubljeno drahmo (Lk 15,8-10). Te teme Kristusovega nauka obravnava zlasti evangelist Luka, čigar evangelij se po pravici imenuje "evangelij usmiljenja".

Mesijansko oznanilo o usmiljenju ima posebno božjo in človeško razsežnost. Ko Kristus postane v izpolnitvi mesijanskih prerokb utelešena ljubezen, ki se s posebno močjo razodeva v odnosu do trpečih, nesrečnih in grešnikov, ponavzočuje s tem in polneje razodeva Očeta, ki je Bog, "bogat v usmiljenju". Obenem pa postane Kristus za ljudi vzor usmiljene ljubezni do drugih in s tem jasno kliče, še bolj s svojimi dejanji kakor z besedami, k usmiljenju, ki je ena bistvenih sestavin evangeljske morale. Tu ne gre le za zadostitev zapovedi ali nravni zahtevi, ampak za izpolnitev temeljnega pogoja, da se more Bog razodevati v svojem usmiljenju do človeka: "Usmiljeni ... bodo usmiljenje dosegli" (Mt 5,7).⁷

Materinski Bog

V tretjem poglavju premišljuje papež o usmiljenju v Stari zavezi. Pojem "usmiljenje" ima v Stari zavezi dolgo zgodovino. Vanjo moramo poseči, da bi moglo v večji polnosti zasijati usmiljenje, ki ga je razodel Kristus. V oznanilu prerokov pomeni usmiljenje posebno moč ljubezni, ki je močnejša od greha in

⁶ Pr.t., štev. 1 in 2. Glej k temu tudi KKC 545, 589, 1439, 1846.

⁷ Pr.t., štev. 3.

nezvestobe izvoljenega ljudstva. Tudi kadar se Gospod razjezi zaradi nezvestobe svojega ljudstva in sklene, da ga bo zapustil, sta vendar njegova nežnost in njegova velikodušna ljubezen do njegovih močnejši od njegove jeze (prim. Oz 11,7-9; Jer 31,20; Iz 54,7s). Zato razumemo, zakaj psalmisti takrat, kadar želijo zapeti najvišjo hvalnico Gospodu, opevajo Boga ljubezni, Boga nežnosti, usmiljenja in zvestobe (Ps 103 (102) in 145 (144)).

Za pojem "usmiljenja" uporabljajo starozavezne knjige predvsem dva izraza, ki vsebujeta dva različna semantična odtenka. Prva beseda je *hesed*, ki označuje globoko zakoreninjeno dobroto in zvestobo. Druga beseda je *rahamim*. Medtem ko *hesed* poudarja zvestobo do samega sebe in "odgovornost do lastne ljubezni" (v določenem pogledu ima moške lastnosti), pa se ob *rahamim* že iz samega besednega korena (*reham* = materinsko naročje) oglasi *materinska ljubezen*. Tako beremo pri Izaiju: "Ali pozabi žena svojega dojenčka in se mati ne usmili sina svojega telesa? In ko bi ga tudi ona pozabila: jaz te ne pozabim!" (Iz 49,15).⁸

Na tem mestu želim vstaviti misli kardinala Josepha Ratzingerja, ki pravi: "Izrael se lahko vrne za svojo osvoboditev, lahko zataji svojo izvolitev, toda ali more to storiti Bog? 'Kako bi te mogel dati drugemu, Efrajim, kako bi te mogel izročiti drugemu, Izrael! Ne bom storil po togoti svoje jeze, ne bom zvrnil Efrajima v pogubo, kajti Bog sem in ne človek, Sveti sem v tvoji sredi' (Oz 11, 8s)."⁹

H. Groß je opozoril na to, da je v Stari zavezi šestindvajsetkrat govor o božjem srcu.¹⁰ Srce je mišljeno kot organ njegove volje, ob katerem je človek merjen. Bolečina, ki jo občuti božje srce nad grehi ljudi, je razlog, zakaj sklene vesoljni potop. A obratno je sočutje božjega srca s slabotnostjo ljudi tudi razlog, zaradi katerega Bog v prihodnje ne bo nikoli več izpeljal takšne sodbe. To črto prevzame Ozej 11 in jo pripelje v povsem novo globino. Bog bi moral Izraelovo poklicanost vzeti nazaj, ga izročiti njegovim sovražnikom, toda 'moje srce se obrača v meni, moje usmiljenje prekipeva.' Srce se obrača - tu je uporabljen isti glagol, ki ga uporablja Sveto pismo v opisu božje sodbe nad grešnima mestoma Sodomo in Gomoro (1 Mz 19,25); je izraz za popolni prevrat: niti en kamen ne ostane na drugem. Ta beseda zdaj označuje prevrat ljubezni v božjem srcu v korist njegovega ljudstva: 'Prevrat božje ljubezni v božjem srcu uničuje ... sklep njegove sodbe zoper Izraela; usmiljena božja ljubezen zmaguje nad njegovo nedotakljivo in kljub vsemu nedotaknjeno pravičnostjo'.¹¹

"Kako pa ostaja v tem prevratu ljubezni pravičnost vendarle nedotaknjena? To se razkrije šele v Novi zavezi, v katerem stopi pred nas prevrat ljubezni, ki ga izvrši božje srce kot stvarno trpljenje Boga: Prevrat

⁸ Pr.t., števil. 4; zlasti op. 52. Glej k temu tudi: Hans Urs von Balthasar, Herrlichkeit. Eine theologische Ästhetik, Bd. III,2,1, Johannes Verlag Einsiedeln 1967, 147s.

⁹ Joseph Kardinal Ratzinger, Schauen auf den Durchbohrten. Versuche einer spirituellen Christologie, Johannes Verlag Einsiedeln, Freiburg ²1990, 53.

¹⁰ N.d., 88; prim. H.W. Wolff, Anthropologie des Alten Testaments, München 1973, 90-95.

¹¹ N.d., 89.

ljubezni obstaja v tem, da Bog sam v svojem Sinu pretrpi zavrnitev Izraela, ki ga Bog pri Ozeju označuje kot 'moj sin', s formulacijo, ki jo Matej prenese na Kristusa: 'Iz Egipta sem poklical svojega sina' (Iz 11,1; Mt 2,15). Gospod sam vzame nase usodo razdejane ljubezni, on stopi na mesto grešnika in s tem Sinovo mesto na novo odpre za ljudi, ne več zgolj za Izrael, marveč za vsa ljudstva. Z vidika Ozeja 11 je Jezusovo trpljenje drama božjega srca: 'Moje srce se v meni obrača, iz usmiljenja gorim.' Prebodeno Srce Križanega je dobesedna izpolnitev prerokbe o božjem srcu, ki svojo pravičnost preobrne s sočutjem in ravno tako ostane pravično. Šele v tem soglasju med Staro in Novo zavezo postane svetopisemsko oznanilo o božjem srcu, o srcu božjega Odrešenika, vidno v vsej svoji veličini."¹²

Okrožnica o božjem usmiljenju nas nadalje poučuje: "Že na pragu Nove zaveze nam Lukov evangelij osvetljuje presenetljivo skladnost med dvema omembama božjega usmiljenja, v katerih mogočno odmeva celotno starozavezno izročilo. Pomenska vsebina diferenciranih izrazov, ki jih uporabljajo starozavezne knjige, se tu v polnosti uveljavlja. Vidimo, kako *Marija* ob vstopu v Zaharijevo hišo iz vsega srca *poveličuje* Gospoda 'zaradi njegovega usmiljenja, ki ga izkazuje iz roda v rod tistim, ki se ga bojijo'. Takoj zatem omenja božjo dobroto do Izraela in slavi izvolitev Izraela, '*usmiljenje*', na katero '*misli*' Bog Izvolitelj od vekomaj. Pozneje, ob rojstvu Janeza Krstnika, njegov oče *Zaharija* v isti hiši hvali Izraelovega Boga in poveličuje njegovo '*usmiljenje z našimi očeti*', ko '*se je spomnil svoje svete zaveze*' (prim. Lk 1,72)".

"V *Kristusovem nauku* se ta, iz Stare zaveze prevzeta podoba poenostavi in obenem *poglobi*. To se morda najočitneje kaže v priliki o izgubljenem sinu (prim. Lk 15,11-32), kjer bistvo božjega usmiljenja zasije posebej razločno (čeprav besede '*usmiljenje*' ni v njej). ... Usmiljenje, kakor ga je Kristus prikazal v priliki o izgubljenem sinu, ima notranjo obliko ljubezni, ki jo nova zaveza imenuje *agape*. Ta ljubezen je sposobna skloniti se k slehernemu izgubljenemu sinu, k sleherni človeški bedi, predvsem pa k sleherni moralni bedi: grehu. Če se to zgodi, se tisti, ki mu je izkazano usmiljenje, ne čuti ponižanega, ampak znova najdenega in "ovrednotenega". Oče mu daje občutiti zlasti to, kako veliko je njegovo veselje, da je bil "spet najden" in da "je oživel". To veselje kaže na nedotaknjeno dobrino: sin nikoli ne preneha v resnici biti Očetov sin, tudi tedaj ne, če se loči od njega; to veselje kaže onkraj tega na ponovno najdeno dobrino: v primeru izgubljenega sina kaže na vrnitev k resnici o samem sebi. S tem je edinstveni način poudarjeno dostojanstvo vsakega človeka. ... Prilika o izgubljenem sinu preprosto, a globoko izraža stvarnost spreobrnjenja."¹³

Odrešujoči Bog

¹² Joseph Kardinal Ratzinger, *Schauen auf den Durchbohrten. Versuche einer spirituellen Christologie*, Johannes Verlag Einsiedeln, Freiburg ²1990, 54s. Glej k temu tudi: Hans Urs von Balthasar, *Herrlichkeit. Eine theologische Ästhetik*, Bd. III,2,1, Johannes Verlag Einsiedeln 1967, 227, kjer pravi: "Tukaj se je začelo božje zavzemanje, ki se vse do Golgote ne bo več umirilo."

¹³ Papež Janez Pavel II., okr. o božjem usmiljenju, štev. 5 in 6.

V središču razmišljanja svetega očeta je *velikonočna skrivnost*, v kateri najjasneje zasiže božje usmiljenje. "Velikonočna skrivnost je vrhunec tistega razodetja in tistega uresničenega usmiljenja, ki more človeka opravičiti in znova vzpostaviti tisto pravičnost, ki je uresničenje odrešenjskega reda, katerega je Bog od začetka hotel v človeku in po njem v svetu. Trpeči Kristus se na poseben način obrača k človeku, in ne samo k verujočemu. Tudi neveren človek more v njem odkriti zgovorno solidarnost s človeško usodo, pa tudi harmonično polnost nesebične predanosti stvari človeka, resnici in ljubezni. Božja razsežnost velikonočne skrivnosti pa vendar sega še dalje. *Križ*, zasajen na Kalvariji, ki se je na njem Kristus zadnjič pogovarjal z Očetom, *raste iz srčike tiste ljubezni*, ki je bila po večnem božjem načrtu podarjena človeku, ustvarjenem po božji podobi in sličnosti. Bog, kakor ga je razodel Kristus, s svetom ni tesno povezan samo kot njegov Stvarnik in zadnji temelj bivanja. On je tudi Oče: s človekom, ki ga je poklical v bivanje v vidnem svetu, je povezan s še globljo vezjo, kakor je vez stvarjenja. To je vez ljubezni, ki ne le ustvarja dobro, temveč omogoča deležnost pri samem božjem življenju, življenju Očeta, Sina in Svetega Duha. Kajti kdor ljubi, želi podajati sam sebe."¹⁴

Kaj nam govori Kristusov križ, ki je v določenem pomenu zadnja beseda njegovega oznanila in mesijanskega poslanstva? Pravzaprav to še ni zadnja beseda Boga zaveze: ta je bila izgovorjena šele ob svitanju tiste zarje, ko so najprej žene in za njimi apostoli prišli h grobu križanega Kristusa, videli, da je grob prazen, in prvikrat zaslišali oznanilo: "Vstal je!" Sami so ga naprej oznanjali in so bili priče vstalega Kristusa. Vendar je tudi v poveličanju Božjega Sina križ še vedno navzoč; ta križ - po katerem celotno mesijansko pričevanje človekovega Sina, ki je na njem pretrpel smrt - *nenehno govori o božjem Očetu, ki nezlomljivo ostaja zvest svoji večni ljubezni do človeka*, in ki "je tako ljubil svet" -in s tem človeka v njem -, "da je dal svoje edinorojenega Sina, da bi se nihče, kdor vanj veruje, ne pogubil, ampak imel večno življenje" (Jn 3,16). Verovati v križanega Sina pomeni "videti Očeta" (prim. Jn 14,9), pomeni verovati, da je v svetu navzoča ljubezen in da je ta ljubezen močnejša od vsakega zla, v katero so zapleteni človek, človeštvo in svet. Verovati tej ljubezni pomeni *verovati usmiljenju*. To je nepogrešljiva razsežnost ljubezni, je tako rekoč njeno drugo ime in hkrati poseben način, kako se razodeva in uresničuje spričo stvarnosti zla v svetu, ki zadeva in stiska človeka, se mu prikrade tudi v njegovo srce in ga "more pahnuti v pogubljenje pekla" (Mt 10, 28).¹⁵

Zvesti Bog

Toda božja ljubezen je močnejša od smrti in greha. Kristusov križ je najbolj radikalno razodetje usmiljenja. V križu se Bog najgloblje sklanja k človeku in k

¹⁴ Pr.t., štev. 7.

¹⁵ Pr.t., štev. 7.

temu, kar človek - zlasti v hudih in bolečih trenutkih - imenuje svojo nesrečno usodo. *Križ je kakor dih večne ljubezni, ki se dotika najbolj bolečih ran človekovega zemeljskega bivanja. Zato je križani in vstali Kristus dokončno učlovečenje usmiljenja. V tem duhu nam velikonočno bogoslužje polaga na ustnice psalm: "Božje milosrčnosti bom na veke opeval"* (Ps 89 (88), 2).

V teh velikonočnih besedah odzvanjajo Marijine besede, ki jih je izrekala ob srečanju z Elizabeto: "Svoje usmiljenje izkazuje iz roda do roda" (Lk 1,50). Nihče ni tako globoko doživel skrivnosti križa kakor Gospodova Mati. Marija torej najbolj do dna pozna skrivnost božjega usmiljenja. Ve za njegovo ceno, ve, kako je veliko. V tem smislu jo imenujemo tudi Mati usmiljenja: naša usmiljenja Gospa ali Mati božjega usmiljenja: "Salve, Regina, Mater misericordiae!"¹⁶

Papež opisuje v šestem in sedmem poglavju svoje okrožnice konkretni položaj našega časa in opozarja na nalogo, da Cerkev danes učinkovito oznanja božje usmiljenje. Cerkev mora pričevati za božje usmiljenje. Sredi nemira in ogroženosti današnjega sveta mora Cerkev izpovedovati in oznanjati božje usmiljenje, ker "zgolj pravičnost ne zadostuje". Izročilo Cerkve in celotno življenje iz vere pričujeta, da je "usmiljenje najpomembnejše med vsemi božjimi lastnostmi in popolnostmi". Cerkev izpoveduje in povečuje usmiljeno božjo ljubezen zlasti tedaj, ko se obrača na prebodeno Jezusovo Srce.¹⁷

V sklepnem osmem poglavju papež poudarja, da naj Cerkev kliče in časti božje usmiljenje. To je v Jezusu Kristusu temeljna pravica in dolžnost Cerkve: "Čim bolj človeška zavest podlega sekularizaciji in pozablja na pravi pomen besede 'usmiljenje', čim bolj se oddaljuje od Boga in s tem od skrivnosti usmiljenja, *tem večjo pravico in dolžnost ima Cerkev, da 's silnimi klici'* (prim. Hebr 5,7) prosi Boga usmiljenja." "Zato je potrebno", pravi papež, "da se vse, kar sem v tem dokumentu povedal o usmiljenju, spremeni v gorečo molitev, nenehno naj se spreminja v krik, ki prosi usmiljenja ob človekovih potrebah v današnjem svetu."¹⁸

Ta molitev pomaga Cerkvi in vsem ljudem, da uresničujejo Gospodov blagor: "Blagor usmiljenim, zakaj ti bodo usmiljenje dosegli" (Mt 5,7). Kako pravilno k temu pripominja Origen: "Vsakdo potrebuje, kolikor je človek, *božjega usmiljenja.*" In dalje: "Tudi najbolj pravičen človek, ko stoji pred ostrino božje sodbe, potrebuje *božjega usmiljenja*, kajti tudi to, da se zdi pravičen, se je zgodilo po *božjem usmiljenju*. Kajti kaj neki bi mogel kdo storiti, da bi bilo vredno večne blaženosti?"¹⁹

Isti veliki učenjak iz Aleksandrije čudovito razlaga priliko o usmiljenem Samarijanu. "Neki človek je šel iz Jeruzalema v Jeriho." Tega "človeka" razlagajo kot Adama, kot človeka ter njegovo dejansko življenje in kot sestop navzdol po nepokorščini. "Jeruzalem" pa je raj ali nebeški Jeruzalem, medtem

¹⁶ Pr.t., štev. 8 in 9.

¹⁷ Pr.t., štev. 10 do 14, tu zlasti 13.

¹⁸ Pr.t., štev. 15.

¹⁹ Origenes, Geist und Feuer, Johannes Verlag Einsiedeln, Freiburg ³1991, 68.

ko je "Jeriha" svet; "razbojniki" so kot sovražne sile, namreč hudobni duhovi ali lažni učitelji pred Kristusom; "rane" so nepokorščina in grehi, "oropanje oblačil" je izguba netrohljivosti in neumrljivosti in oropanje vseh kreposti; to, da je "človek puščen napol mrtev" nakazuje način, kako je narava postala napol umrljiva (kajti duša je neumrljiva); "duhovnik" je postava, "levit" preroška beseda, "Samaritan" je Kristus, ki je privzel meso iz Marije, "tovorno živinče" je Kristusovo telo, "vino" je beseda nauka (ki ozdravlja s tem, da povezuje skupaj), "olje" je beseda človekoljubnosti in sočutnega usmiljenja, "gostišče" je Cerkev, "gostilničar" so apostoli in njihovi nasledniki, škofje in učitelji Cerkve, ... "Samaritanova vrnitev" je drugi Kristusov prihod.²⁰

Prvotna objava: *Božje usmiljenje*, v: *Communio* 13 (2003) 231-240. Ponatis: »*Jezus – ikona božjega usmiljenja*«, v: A. Štrukelj, *Jezus je Gospod*, Družina, Ljubljana 2004, 167-183. Izvirno nemško besedilo je leta 2003 izšlo tudi v nizozemskem in portugalskem prevodu v Mednarodni katoliški reviji *Communio*.

²⁰ Origenes, *Geist und Feuer*, Johannes Verlag Einsiedeln, Freiburg ³1991, 151s.